

Drept constituțional și Instituții politice II

prof. Mircea CRISTE

prof. univ. dr. Mircea CRISTE

•PARTICIPAREA POLITICĂ

- 1. Partidele politice – 1.1. Rolul partidelor politice (1.1.1. Rolul electoral al partidelor – 1.1.1.1. Formarea opiniei corpului alegător. 1.1.1.2. Influențarea aleșilor. 1.1.2 Rolul educativ al partidelor – 1.1.2.1. Acțiunea de informare. 1.1.2.2. Educarea politică a maselor)– 1.2. Clasificarea partidelor politice
- 2. Grupurile de presiune - 2.1. Tipologia grupurilor de presiune; 2.2. Opoziția grupuri private - grupuri publice

- Ce este politica?
- Ce este stânga și ce este dreapta politică?
- Este bine să faci politică?

• 1. PARTIDELE POLITICE

• Trăsături definitorii:

- un program ideologic = fundamentul pe care partidul se organizează și acționează
- aspirația de a exercita puterea politică = rațiunea de a fi a partidului.

• **1.1. Rolul partidelor politice**

• *1.1.1. Rolul electoral al partidelor*

- 1.1.1.1. Formarea opiniei corpului alegător. Cetățenii sunt deprinși a renunța la preferințe strict personale, pentru a accepta programul unui partid. În funcție de prioritățile ce și le stabilesc, alegătorii se vor îndrepta spre unul sau altul dintre partide.
- 1.1.1.2. Influențarea aleșilor. Legarea alesului de partidul său poate fi mai strânsă sau mai lejeră, după tipul partidului. Dominarea aleșilor de către partid se poate realiza și prin scrutinului utilizat.

- *1.1.2. Rolul educativ al partidelor*

- 1.1.2.1. Acțiunea de informare. Poate fi una de convingere a electoratului de justetea deciziilor luate de autoritățile publice, cazul tipic al sistemelor de partid unic, sau poate fi una de criticare a Puterii, acțiune condusă în principal de partidele de opoziție.
- 1.1.2.2. Educarea politică a maselor reflectată în acțiunea de formare a opiniei publice (Opinia publică este reprezentată prin poziția unui grup social mai mult sau mai puțin larg asupra unei probleme determinată). Partidele încearcă nu numai a cultiva în rândul populației gustul pentru politică, dar ele caută totodată aderenți și candidați pentru alegeri.

• 1.2. Clasificarea partidelor

- *Monopartidismul* - un singur partid monopolizează puterea. El poate fi singurul partid legal recunoscut sau poate fi partidul dominant
- *Bipartidismul* - existența sau cvasi-existența a doar două partide (alte partide, chiar dacă există, nu participă la guvernare).
- *Multipartidismul* - existența a trei sau mai multe partide care participă la actul de guvernare, ceea ce aduce cu sine o distribuție mai mare a opiniei politice. Deseori partidele sunt obligate la crearea unor coaliții, ceea ce presupune acceptarea unor compromisuri, luarea în considerare a opiniei fiecărui partid participant la coaliție, iar aceasta este în folosul democrației.

- În funcție de forma de exercitare a puterii, partidele pot fi:
 - *liberale* - partide pluraliste, tolerante, de opinie, atașate democrației liberale clasice, excluzând transformarea violentă a societății, pe calea revoluției.
 - *autoritare* - neagă libertatea de opinie și urmăresc desființarea celorlalte partide, instaurarea regimului partidului unic și reformarea societății pe calea violenței. Reprezentarea populară nu este posibilă decât prin acest partid, care a impus sistemul candidaturii unice. Se remarcă stricta ierarhizare (centralismul democratic), cu excluderea oricărei posibilități de independență față de organele de conducere.

- în funcție de gradul lor de organizare :
 - *partide neorganizate* se caracterizează prin existența doar a unui stat major compus din parlamentari reuniți în jurul unei personalități ce se bucură de un prestigiu aparte sau în jurul unor oameni politici exercitând o influență puternică.
 - *partide organizate* democrate se caracterizează printr-o structură internă democratică și perfecționată
 - Pe plan local, regional sau provincial, secțiunile sunt organizate în federații.
 - Pe plan național, sunt conduse de un comitet director dominat de un președinte ajutat de un număr de vicepreședinți, controlați de o adunare permanentă, numită Consiliu național sau Consiliu politic.
 - În fiecare an, delegații se reunesc într-un congres anual laolaltă cu conducătorii naționali și cu parlamentarii. În acest cadru sunt aleși președintele și comitetul director. Se cristalizează astfel în sânul partidului o elită politică care exercită un cvasi-monopol asupra conducerii sale. Partidele organizate trebuie să dispună de resurse financiare mult mai importante decât partidele care nu sunt organizate.

- În funcție de dimensiunile lor:
 - *Partide mici*, cu mai puțin de 15 % din voturi, au în general puțin aderenți și militanți. Sunt adesea intolerante și de o mare intransigență, căutând să justifice existența lor prin originalitatea doctrinei promovate și a reformelor propuse sau prin apărarea unor interese fracționale.
 - *Partide mari* (cu vocație majoritară), cu numeroși aderenți și militanți, sunt constrânse a se organiza în mod democratic la toate nivelele și de a fi receptivi la doleanțele numeroșilor săi membrii. Aceștia fiind recrutați din medii foarte diverse, partidele mari sunt partide de opinie, tolerante, predispuse chiar spre un oportunism care să le permită nu numai de a-și păstra membrii săi atât de neomogeni, dar și să atragă membrii noi. Din această cauză, ele au un program evolutiv, în funcție de transformările corpului electoral.

- Alte clasificări pot fi făcute după compoziția socială (partide de clasă, partide țărănești, partide burgheze, partide muncitorești) sau după compunerea geografică sau religioasă (partide regionale, uneori separatiste, partide lingvistice, partide naționale și partide internaționale).

• Organizarea partidelor politice în România

- cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate și în alte forme de asociere (patronatul) - art. 40 din Constituție
- partidele sau organizațiile care militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României sunt neconstituționale
- legea partidelor politice nr. 14 din 9 ianuarie 2003, republicată în M. Of. nr. 550 din 6 august 2012
 - Din partidele politice nu pot face parte persoanele cărora le este interzisă prin lege asocierea politică. Nimeni nu poate fi constrâns să facă sau nu parte dintr-un partid politic. Nimeni nu poate fi membru în mai mult de un partid politic
 - Fiecare partid politic trebuie să aibă statut, program politic, denumire și însemne proprii

- Partidele politice se înregistrează la Tribunalul Municipiului București în Registrul partidelor politice, iar hotărârea de admitere se publică în Monitorul Oficial al României
- Partidele politice se pot asocia între ele, pe baza unui protocol de asociere, constituind o alianță politică
- Un partid politic își încetează activitatea ca urmare a autodizolvării, a dizolvării pronunțate pe cale judecătorească sau prin hotărâre a Curții Constituționale ori prin reorganizare (fuziune, prin absorbție sau contopire, ori divizare, totală sau parțială)
- Când un partid politic nu prezintă candidați în două campanii electorale legislative succesive, în cel puțin 18 circumscripții, sau nu a ținut nici o adunare generală timp de 5 ani, Tribunalul Municipiului București, la cererea Ministerului Public, va constata încetarea existenței sale
- Sursele de finanțare a unui partid politic (Legea nr. 334/2006) pot proveni din cotizațiile membrilor de partid, donațiile legatele și alte liberalități, veniturile provenite din activități proprii și subvențiile de la bugetul de stat

• 2. GRUPURILE DE PRESIUNE

- Caracteristicile grupului de presiune:
 - o minimă organizare;
 - indivizii care exercită presiunea o fac într-un interes ce le este propriu;
 - grupul de presiune să constituie un centru autonom de decizie;
 - în fine, exercitarea unei presiuni efective, căci nu există grupuri de presiune prin definiție (în afara exercitării unei acțiuni reale) și nici grupuri ce sunt excluse *ab initio* din această categorie.

• 2.1. Grupuri private de presiune

- Grupuri care apără interese materiale - organizațiile profesionale al căror obiectiv este de ordin corporativ (sindicatul și organizațiile patronale)
 - Vorbind de sindicate ca grupuri de presiune, o întrebare se naște cu privire la apolitismul declarat al acestora
 - Rolul organizațiilor patronale în jocurile politice este mai greu detectabil, deoarece folosesc de obicei mijloace oculte (finanțarea partidelor politice, a campaniilor electorale, influențarea electoratului prin campaniile de presă). Presiunea exercitată de patronat este evidentă în cazul deciziilor politice ce interesează o anumită ramură industrială, marile întreprinderi fiind pentru guverne parteneri de negociere în domeniul economic.

- Grupuri apărând interese morale - reunesc membrii având aemănări de condiție obiectivă (organizațiile feministe, de studenți sau ale veteranilor de război).
- Biserica poate juca rolul unui grup de presiune, cu precădere în țările în care există o reală autonomie a bisericii față de puterea politică.
- Organizațiile politice specializate - au un obiectiv politic, declarându-și culoarea politică, și acțiunea lor se limitează la scopul declarat.
- Cluburile politice – cu o existență din sec. al 18-lea, aceste cluburi aveau la început rolul partidelor politice. Ele se adresează mai degrabă unui public ales, decât maselor de militanți politici.

• 2.2. Grupuri publice de presiune

• Grupurile civile

- *colectivitățile teritoriale* din țările cu o puternică descentralizare administrativă
- *corpul funcționarilor*, când posedă o mare coerență și un accentuat spirit de castă

• Grupurile militare

- existența acestor grupuri este evidențiată prin complexele militaro-industriale, cum sunt cele din S.U.A., fosta URSS, Franța
- își fac simțită prezența cu ocazia apariției sau menținerii unor zone de încordare pe glob (războiul din Vietnam, intervențiile din Cehoslovacia în 1968, din Golf sau din Kosovo).

- Grupurile de presiune sunt bine reprezentate în S.U.A., unde sunt cunoscute acțiunile de *lobby* desfășurate în cele mai diverse domenii.
- România a adoptat legea nr. 161/2003 privind *grupurile de interese economice*, definite ca o *asociere între două sau mai multe persoane fizice sau juridice, constituită pentru o perioadă determinată, în scopul înlesnirii sau dezvoltării activității economice a membrilor săi, precum și al îmbunătățirii rezultatelor activității respective*. Numărul membrilor unui grup de interes economic nu poate fi mai mare de 20, iar activitatea sa trebuie să se raporteze la activitatea economică a membrilor și să aibă doar un caracter accesoriu față de aceasta.
- Grupurile europene de interes economic (G.E.I.E.), constituite cu respectarea prevederilor legii 161, sunt recunoscute și pot funcționa în România.

- Ce este politica?
- Ce este stânga și ce este dreapta politică?
- Este bine să faci politică?

•Cursul următor: Sistemul electoral ; Referendum

- CRISTE, *Dreptul constituțional...*, 2019, pp. 42-67
- DĂNIȘOR, *Drept constituțional și instituții politice*, pp. 334-358
- DELEANU, *Instituții și proceduri constituționale*, pp. 174-184
- IONESCU, *Tratat de drept constitutional*, pp. 359-376
- MURARU, TANASESCU, *Drept constituțional și instituții politice*, II, pp. 86-151
- SELEJAN GUTAN, *Drept constituțional și instituții politice*, pp. 209-241